

Steinerschool Lohrangrin

SCHOOLWERKPLAN

versie september 2024

**Park Hof van Mols
Boomsesteenweg 94
2610 Wilrijk (Antwerpen)
T.: 03 827 25 20
E-mail: school@lohrangrin.be
www.lohrangrin.be**

1. Het pedagogisch project

Onze school heeft een uitgesproken visie op onderwijs en opvoeding. Een visie die gebouwd is op de antroposofische inzichten in de mens en zijn ontwikkeling. Onze school gaat ervan uit dat elk kind benaderd dient te worden als een eenheid van willen, voelen en denken, met grote aandacht voor de individuele ontwikkelingsweg van elk kind.

Onze school is een christelijk geïnspireerde school, maar is niet gebonden aan één of andere kerk of groepering. Alle leerlingen volgen het vak cultuurbeschouwing. Hiervoor werd een eigen leerplan opgesteld.

Zie leerplan Cultuurbeschouwing = Bijlage 01

Ons pedagogisch project wordt verder uitgewerkt in het leerplan, deel I (punt 2 en 3) en deel II (punt 1 en 2). De basistekst die opgesteld werd in de Federatie van Steinerscholen en die in alle Steinerscholen basisonderwijs in Vlaanderen gebruikt wordt, staat in onze Schoolbrochure die op de website terug te vinden is.

2. De inrichting van het onderwijs - organisatie in groepen - gelijke onderwijskansen voor iedereen

Tijdens de kleuterleeftijd worden de kinderen in twee leeftijdsgroepen verdeeld. De kinderen van 2,5 tot ongeveer 3,5 - 4 jaar zitten in de 'peuterklas'. Kinderen van ongeveer 3,5 - 4 jaar tot hun overstap naar de lagere school zitten samen in de kleuterklas. Onze school telt twee peuterklassen en drie kleuterklassen.

De lagere school volgt het jaarklassensysteem van één tot zes. Elk leerjaar is afgestemd op de specifieke ontwikkelingsfase van de leerlingen. Iedere ontwikkelingsfase heeft haar eigen specifieke kwaliteiten en vraagt om een eigen specifieke benaderingswijze met daaraan aangepaste leerstof.

Alle kinderen waarvan de ouders kiezen voor ons pedagogisch project, dat dus ingebed ligt in de Steinerpedagogie, zijn op onze school welkom. Zonder onderscheid van ras of stand. Wij voeren een open beleid met gelijke onderwijskansen als uitgangspunt. Onze school neemt actief deel aan het Lokaal Overleg Platform (LOP) voor gelijke onderwijskansen in Antwerpen. Ook kinderen met een handicap zijn welkom. Dan wordt er bekeken wat het kind van de school vraagt en wat op dat moment de draagkracht is van de school. We zoeken naar een zo goed mogelijk en realistisch haalbaar antwoord op de vraag die het kind stelt.

Zie Leerplan deel I (3.3) en Schoolreglement

3. De structuur van de school

In onze school vormen de leerkrachten het lerarenteam. Zij bespreken met elkaar de pedagogische aspecten van de school.

Dit team vergadert iedere donderdag van 15.45 uur tot 18.30 uur. In het eerste gedeelte van deze vergadering, tot 16.45 uur, worden kind- en klasbesprekingen gehouden. In het tweede deel komt het pedagogisch beleid en het pedagogisch project van de school aan bod.

Alle beslissingen echter, worden genomen door de directeur in samenspraak met de kerngroep 'Personeel en Pedagogie'. De kerngroep bestaat uit twee leerkrachten en de directeur van de school. De leerkrachten zijn minimum vier jaar aan de school verbonden en worden gekozen door het lerarenteam. De directeur draagt de eindverantwoordelijkheid en neemt dus ook de eindbeslissing.

Onze school wordt ingericht door de vzw Lohrangrin, het schoolbestuur.

Het schoolbestuur is participatief samengesteld. Er zijn dus zowel ouders, personeelsleden als externen (gelijk) vertegenwoordigd. Omdat er in het schoolbestuur overleg is tussen ouders en personeelsleden, is er in onze school geen extra schoolraad (art 8§2 van het Participatiedecreet). De ouders die zetelen in het schoolbestuur worden door de ouderraad van de school voorgesteld, de personeelsleden door alle personeelsleden. De externen of deskundigen worden door de gekozen ouders en personeelsleden gevraagd. Samen worden ze als bestuursorgaan verkozen in een algemene vergadering van de vzw Lohrangrin.

Voor de samenstelling van deze vzw en de concrete organisatiestructuur van de school verwijzen we naar de jaarlijkse Wegwijzer die deel uitmaakt van de Schoolgids.

Sinds 1 september 2003 behoort onze school, zoals alle andere Steinerscholen van Vlaanderen die basisonderwijs inrichten, tot de 'Scholengemeenschap Steinerscholen Basisonderwijs'.

Zie Schoolreglement en Schoolgids (Wegwijzer, deel 2)

De ouders organiseren zich in een ouderraad.

In elke klas worden er jaarlijks twee klasouders verkozen. De klasouders van alle klassen vormen de ouderraad. Deze ouderraad komt vier keer per jaar samen en bespreekt, naast de thema's opgelegd door de schoolraad, alle facetten van het schoolleven. De ouderraad adviseert het lerarenteam en het schoolbestuur. Op de ouderraad is ook een afvaardiging aanwezig van het schoolbestuur en het lerarenteam, en de directeur.

4. Observatie, evaluatie van de leerlingen en rapportering van hun vorderingen en ontwikkeling

4.1 Algemeen

Onze school streeft naar een objectieve waarneming van elk ontwikkelingsaspect van het kind, zonder er een oordeel over te vellen.

Deze waarneming bepaalt het verdere verloop van het pedagogisch handelen. De klasleerkracht wordt hierin bijgestaan door o.a.:

- ♦ ambulante en zorgleerkrachten
- ♦ een zorgcoördinator
- ♦ een zorgteam (de zorgcoördinator, de directeur en een psychologe)
- ♦ leerlingenbesprekingen in het zorgteam en het lerarenteam
- ♦ een multidisciplinair team (CLB medewerkers, therapeuten, arts etc.)

Om zich een zo juist en volledig mogelijk beeld te kunnen vormen, volgen de leerkrachten de leerlingen op verschillende gebieden: het sociaal-emotionele, het denken en het willen. De sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van het denken en de wil worden hierbij als drie evenwaardige pijlers beschouwd.

Het observeren van de leerlingen behoort tot één van de belangrijkste taken van de leerkrachten.

Zij hebben ook de plicht om elke ontwikkelingsmoeilijkheid te melden aan het zorgteam en de ouders, zodat een goede opvolging mogelijk is.

In gesprekken met de leerkrachten, leveren ook ouders een zeer belangrijke bijdrage bij de waarneming van hun kind.

Elke leerkracht organiseert jaarlijks minstens drie ouderavonden, waarop zij/hij de ouders een beeld geeft van de klas en de leerstof. De leerstof wordt gekaderd binnen de antroposofie en belangrijke thema's zoals wilsopvoeding of het belang van ritme worden uitgediept.

4.2 Concreet

4.2.1. De peuter

Vooraleer de peuter naar onze school komt, is er al een ontmoeting geweest met de ouders, de leerkracht en uiteraard de peuter zelf.

Van zodra de peuter effectief bij ons school loopt, wordt hij tijdens zijn spel en de andere activiteiten dagelijks waargenomen door de leerkrachten.

De belangrijke vaardigheden die een peuter op 3 jaar en 3,5 jaar geacht wordt te beheersen, worden door de leerkrachten gericht geobserveerd aan de hand van een Kleuter Observatie Instrument (KOI).

Alle observaties/waarnemingen worden door de leerkrachten genoteerd in het online platform voor basisscholen, [Questi](#) (login vereist).

Het KOI, de spontane waarnemingen en de observaties van andere personen (zoals bijvoorbeeld de ouders, de leerkracht lichamelijke opvoeding en de hospiterende collega's) geven de leerkracht een beeld van elk kind.

Indien zich een bepaald probleem stelt, wordt in overleg met de ouders gezocht naar extra begeleiding.

Twee keer per jaar heeft elke peuterleerkracht een uitvoerige klasbespreking in het zorgteam. De leerkracht brengt van elk kind een volledig beeld, dat voorbereid wordt in het online leerlingendossier. Dat beeld wordt bevraagd en aangevuld door de leden van het zorgteam. Voor elk kind worden er actiepunten vastgelegd. De zorgcoördinator noteert de besluiten in het online leerlingendossier. Bij het einde van elke klasbespreking worden de kinderen ingedeeld volgens het zorgcontinuüm. Er wordt ook afgesproken welke kinderen opgevolgd worden door het zorgteam en welke de frequentie zal zijn van de gesprekken die gevoerd worden met de ouders, de klasleerkracht en iemand van het zorgteam. Soms wordt dit team uitgebreid met een logopedist(e) of met andere externe ondersteuners.

4.2.2. Van peuter naar kleuter

Voor alle peuters vindt er een evaluatiegesprek plaats bij hun overgang van de peuterklas naar de kleuterklas.

Dit gesprek is met de ouders, de peuter- en de kleuterleerkracht. De peuterleerkracht geeft een beeld van de peuter in zijn totaliteit zoals zij/hij het op dat moment ervaart, schetst de evolutie van de peuter en evalueert zijn ontwikkeling. Deze evaluatie is ook terug te vinden in het online platform voor basisscholen, [Questi](#) (login vereist).

Wanneer een peuterleerkracht het voor een bepaalde peuter beter acht langer in de peuterklas te blijven, wordt dit eerst in het zorgteam besproken en nadien met de ouders.

4.2.3. De kleuter

Vooraleer de peuter effectief de overstap maakt naar de kleuterklas, is er al een ontmoeting geweest met de ouders, de kleuterleerkracht en uiteraard ook met het kind zelf.

Elk half jaar worden de belangrijke vaardigheden die een kleuter zich moet eigen maken op het vlak van, onder andere, de grove en de fijne motoriek, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de spraakontwikkeling gericht geobserveerd door de kleuterleerkrachten aan de hand van het KOI. Wanneer uit het KOI blijkt dat nogal wat punten extra aandacht vragen, wordt dit besproken door het zorgteam en wordt er een gerichte aanpak afgesproken. In sommige gevallen wordt er een Individueel Zorgplan opgesteld (IZP).

Als de kleuter 5 jaar wordt, wordt er met de ouders en de kleuterleerkracht een gesprek over de ontwikkeling van de kleuter gehouden. Vooraf aan dit gesprek vindt een bespreking plaats in het zorgteam.

Twee keer per jaar heeft elke kleuterleerkracht een uitvoerige klasbespreking in het zorgteam. De leerkracht brengt van elk kind een volledig beeld, dat voorbereid wordt in het online leerlingendossier. Dat beeld wordt bevraagd en aangevuld door de leden van het zorgteam. Voor elk kind worden er actiepunten vastgelegd. De zorgcoördinator noteert de besluiten in het online leerlingendossier. Bij het einde van elke klasbespreking worden de kinderen ingedeeld volgens het zorgcontinuüm. Er wordt ook afgesproken welke kinderen opgevolgd worden door het zorgteam en welke de frequentie zal zijn van de gesprekken die gevoerd worden met de ouders, de klasleerkracht en iemand van het zorgteam. Soms wordt dit team uitgebreid met een logopedist(e) of met andere externe ondersteuners.

Tussen twee klasbesprekingen in bevraagt de zorgcoördinator de klasleerkracht en worden alle kinderen overlopen. De zorgcoördinator zorgt voor de terugkoppeling naar het zorgteam.

4.2.4. Van kleuter naar lagere schoolkind

Tijdens het laatste kleuterjaar van het kind vinden de schoolrijpheidsonderzoeken plaats en worden alle kleuters uitvoerig besproken in het zorgteam, samen met alle betrokken leraren (= uitgebreid zorgteam). Alle kleuterleerkrachten geven een beeld van elk kind.

Het is het uitgebreid zorgteam dat op basis van de schoolrijpheidsonderzoeken en het advies van het CLB (indien de kleuter door het CLB werd onderzocht), een advies formuleert voor de ouders over de schoolrijpheid van de kleuter, m.a.w. of de kleuter klaar is voor de overstap naar de lagere school of nog niet.

De ouders krijgen van de kleuterleerkracht een uitvoerig verslag van deze schoolrijpheidsbespreking.

Zie Schoolrijpheidsonderzoek = Bijlage 02

Zie Toelichting Schoolrijpheidsonderzoek = Bijlage 03

4.2.5. Het lagere schoolkind

Voor het kind effectief de overstap maakt naar de lagere school, is er al een ontmoeting geweest met de ouders, de leerkracht en uiteraard met het kind zelf.

De leerkrachten nemen de kinderen dagelijks waar. Deze spontane waarnemingen worden genoteerd.

Externe personen zoals de leerkracht lichamelijke opvoeding, hospiterende collega's of ouders kunnen het beeld dat de leerkracht heeft van een kind bevestigen of bijsturen. Leerkrachten kunnen in het lerarenteam bepaalde kinderen bespreken op de wekelijkse lerarenvergadering tijdens de kindbesprekingen.

Elke leerkracht volgt de kinderen van haar/zijn klas op aan de hand van eigen waarnemingen en via toetsen die op het einde van elke periode afgenomen worden.

Drie keer per jaar worden er in het kader van het leerlingvolgsysteem standaardtoetsen voor taal (lezen en spelling) en wiskunde afgenomen. De resultaten ervan worden besproken in het zorgteam. Vanaf de derde klas wordt het leesniveau van elk kind drie maal per jaar bekeken en bepaald.

Twee keer per jaar heeft elke klasleerkracht een uitvoerige klasbespreking in het zorgteam. De leerkracht brengt van elk kind een volledig beeld, dat voorbereid wordt in het online leerlingendossier. Dat beeld wordt bevraagd en aangevuld door de leden van het zorgteam. Voor elk kind worden er actiepunten vastgelegd. De zorgcoördinator noteert de besluiten in het online leerlingendossier. Bij het einde van elke klasbespreking worden de kinderen ingedeeld volgens het zorgcontinuüm. Er wordt ook afgesproken welke kinderen opgevolgd worden door het zorgteam en welke de frequentie zal zijn van de gesprekken die gevoerd worden met de ouders, de klasleerkracht en iemand van het zorgteam. Soms wordt dit team uitgebreid met een logopedist(e) of met andere externe ondersteuners.

Tussen twee klasbesprekingen in bevraagt de zorgcoördinator de klasleerkracht en worden alle kinderen overlopen. De zorgcoördinator zorgt voor de terugkoppeling naar het zorgteam.

In elke klas worden er tijdens de maanden januari en februari individuele opvolgingsgesprekken met de ouders georganiseerd. In de eerste klas worden nog extra gesprekken georganiseerd eind oktober/begin november. De klasleerkrachten brengen dan een uitvoerig beeld van elk kind over zijn sociaal-emotionele ontwikkeling en de

ontwikkeling van zijn denken en zijn wil. Van deze gesprekken wordt een verslag gemaakt dat opgenomen wordt in het elektronisch pedagogisch leerlingendossier.

Op het einde van elk leerjaar krijgen de ouders een getuigschrift over hun kind. Dit getuigschrift geeft een beeld van de ontwikkeling van hun kind op het gebied van het sociaal-emotionele, het denken en de wilsonwikkeling.

Een kopie van deze getuigschriften wordt bewaard in het elektronisch pedagogisch leerlingendossier.

Zie Structuur en opbouw van een getuigschrift = Bijlage 05

De ouders kunnen altijd een gesprek vragen met de leerkrachten van hun kind. De neerslag van deze gesprekken wordt genoteerd en komt in het elektronisch pedagogisch leerlingendossier. De leerkrachten hebben op hun beurt de plicht ouders aan te spreken indien zij bij het kind veranderingen in zijn ontwikkeling waarnemen.

In de loop van het derde trimester van de zesde klas, geeft de klasleerkracht in een bijzondere klassenraad, een uitgebreid beeld van alle zesdeklassers. Daar wordt, aan de hand van de behaalde resultaten i.v.m. de eindtermen, beslist welke kinderen een getuigschrift basisonderwijs behalen.

In een individueel gesprek krijgen de ouders een duidelijk beeld over de vorderingen en de ontwikkeling van hun kind. In dit gesprek komt ook de oriëntatie naar het secundair onderwijs voor hun kind aan bod.

Zie Leerplan (deel I, 3.5 en deel II, 1.6 en 2.6) en Schoolreglement

5. Zorgbeleid

5.1 Algemeen

Zorg ligt onze school al jaren nauw aan het hart. In het verleden werd het bestaande zorgaanbod op studiedagen en in vergaderingen geëvalueerd en werden er nieuwe initiatieven genomen ter verbetering van ons zorgbeleid. Het zorgbeleid op onze school wordt jaarlijks grondig geëvalueerd.

Onze school werkt op drie niveaus: op het niveau van het kind, de leerkracht en de school.

5.2. Concreet

5.2.1. Het kind

Hier gaat onze zorg naar de motivatie en het welbevinden van de kinderen.

Wij trachten heel bewust de zelfstandigheid van het kind aan te spreken en te stimuleren. Een kind dat voldoende ruimte en verantwoordelijkheid krijgt, zal initiatiefkracht en creativiteit ontwikkelen. Wanneer een kind de kans krijgt zichzelf te zijn, met zijn vermogen én zijn onvermogen, kan het een duidelijker zelfbeeld ontwikkelen en een beter zelfgevoel krijgen.

Kinderen die zich goed voelen, voldoende ontwikkelingskansen krijgen, hun kwaliteiten ten dienste van de anderen kunnen stellen en een helder zelfbeeld bezitten, voelen zich beter. Dit stroomt door naar de dagdagelijkse omgang met andere leerlingen. Er kan een leef- en leerklimaat ontstaan dat gebaseerd is op verbondenheid en wederzijds respect. Wij zijn er vast van overtuigd dat er minder gepest wordt in een leef- en leerklimaat waarin kinderen in hun eigenheid aanvaard en gerespecteerd worden. Dit is zeker belangrijk voor de kinderen die sociaal zwakker zijn of voor de kinderen met een bepaald probleem of een specifieke stoornis.

Tijdens de voorbije jaren werkte de school, samen met een deskundige, de ontwikkelingslijn 'Sociaal-Emotioneel-Leren' (SEL) uit. Deze leerlijn bestaat uit drie delen: deel 1 'Visie op sociaal-emotionele ontwikkeling', deel 2 'Sociaal-emotioneel leren van 2,5 tot 12 jaar' en deel 3 'Concrete leergebieden en schoolbeleid' : pesten, relationele en seksuele vorming, mediawijsheid, diversiteit, armoede, gender, trauma helen en religiositeit.

In het schooljaar 2023-2024 starten we met het uitwerken van concrete stappenplannen voor leerkrachten om nog beter om te gaan met kinderen die moeilijk gedrag vertonen. We hopen zo meer tools te geven aan leerkrachten om de veiligheid bij kinderen met moeilijk gedrag te kunnen verhogen.

Zie leerlijn 'Sociaal-Emotioneel Leren in de basisschool'.

Wij streven ernaar kinderen met problemen zoveel mogelijk in hun eigen klasgroep te laten omdat ze daar het best gedijen. Bij de diverse activiteiten die in de klas aan bod komen, let de leerkracht nauwlettend op de verscheidenheid van vermogens en niveaus van de kinderen. Zo kan zij/hij in klasverband al veel van de problemen die zich stellen opvangen door al in de klas zelf te differentiëren. De leerkracht doet dit door kinderen zeer gericht bepaalde vaardigheden te laten oefenen en door hen te ondersteunen met aangepaste opdrachten en/of hulpmiddelen. Ook het extra uitdagen van leerlingen hoort hierbij. Hierdoor krijgen alle kinderen voldoende ontwikkelingskansen in hun klasgroep.

Onze school heeft zich al vele jaren intens toegelegd op co-teaching. Met co-teaching hebben we onze leerlingen meer kansen kunnen bieden, de preventieve basiszorg kunnen verhogen en de grote verschillen op leerniveau in de klassen kunnen opvangen. Bij co-teaching staan onze leerkrachten evenwaardig in de klas en bereiden ze samen de lessen voor. Dit zorgt voor een uitdagende dynamiek.

Uiteraard verdienen alle kinderen de nodige aandacht en zorg. Het is dan ook belangrijk dat ieder kind, ook het kind zonder opvallende aandachtspunten, in beeld wordt gebracht. Daarom plant de zorgcoördinator de nodige observatiemomenten. De bevindingen worden nadien in het zorgteam besproken en uiteraard ook met de klasleerkracht.

Doordat de klasleerkracht de kinderen gedurende drie jaar mag begeleiden, ontstaat er een sterke band tussen de leerling en de leerkracht en kan de klasleerkracht beter en sneller inspelen op wat het kind in zijn ontwikkeling nodig heeft.

Naast deze observaties zijn er ook de klasbesprekingen met de klasleerkracht in het zorgteam. Aan deze bespreking gaat eveneens een gerichte observatie door de directeur en de zorgcoördinator vooraf.

Bij de bespreking van een klas, worden de sterke en zwakke punten van elk kind genoteerd. De kinderen met een verhoogde kans op problemen of stoornissen worden aangeduid. Er wordt een stappenplan besproken waarin het *probleem* heel duidelijk geformuleerd wordt, er een *doel* gesteld wordt en er een *manier van werken* voorgesteld wordt. Tevens wordt gekeken of het kind interne of externe begeleiding nodig heeft. De klasleerkracht, de directeur en de zorgcoördinator kunnen altijd extra observatiemomenten organiseren.

5.2.2. De leerkracht

Onze school heeft een uitgesproken visie op onderwijs en opvoeding. Een visie die gebaseerd is op de antroposofische inzichten in de mens.

Het is dé grote taak van elke leerkracht om de kinderen die aan onze school zijn toevertrouwd, te helpen in hun individuele ontwikkelingsweg door hen in hun totaliteit van denkend, voelend en willend mens te benaderen.

Het is daarom erg belangrijk om leerkrachten aan te trekken die vanuit dit mensbeeld willen en kunnen werken. De selectie en de aanstelling, de begeleiding, de bijscholing en de evaluatie van de leerkracht zijn prioritair voor onze school. Daarom heeft onze school, onder begeleiding van deskundige, externe hulp, hard gewerkt aan een goed personeelsbeleid.

Zie ook punt 7, 'Zorg voor het personeel / personeelsbeleid'.

De klasleerkrachten begeleiden hun klas gedurende drie jaar. Zij gaan met de leerlingen mee van de eerste tot en met de derde klas. In de vierde klas neemt een andere leerkracht de klas over. Die begeleidt de klas dan verder tot het einde van de zesde klas. Dit geeft de leerkrachten de mogelijkheid om zich te verdiepen en zich verder te scholen in de didactiek en ontwikkeling van hun specifieke klassen en geeft de leerlingen op sociaal-emotioneel gebied nieuwe kansen. Tot 2012 begeleidden de leerkrachten hun klassen van de eerste klas tot en met de zesde klas van de lagere school.

De laatste jaren vertonen steeds meer kinderen stoornissen op leergebied, sociaal-emotioneel gebied en motorisch gebied. De leerkracht moet daarom goed op de hoogte zijn van bepaalde stoornissen zoals ADHD, NLD, depressie, autismespectrumstoornis, hoogbegaafdheid, hoogsensitiviteit of dyspraxie. Zij/hij moet weten wat zij/hij kan doen voor kinderen in zijn klas met een stoornis. Zij/hij moet eveneens weten welke vormen van therapie beschikbaar zijn. De leerkracht wordt hierin bijgestaan door de zorgcoördinator die informatie verzamelt over de verschillende stoornissen en het aanbod aan therapie. Ook op het gebied van het nascholingsbeleid wordt hier aandacht aan besteed.

5.2.3. De school

Het zorgteam coördineert en implementeert het zorgbeleid. De directeur leidt het zorgteam en is de eindverantwoordelijke.

Voor het zorgteam is het niet alleen belangrijk om elk kind en elke klas afzonderlijk in beeld te krijgen. Het zorgteam wil ook tot een totaalbeeld van de school komen, om zo initiatieven te kunnen nemen die het zorgbeleid voor kinderen verder kunnen ondersteunen. Hiervoor werkt het zorgteam samen met het CLB, met professionelen en met andere scholen.

Om het zorgbeleid op onze school te optimaliseren en leerkrachten beter te kunnen ondersteunen, heeft onze school de voorbije jaren een leerlijn voor wiskunde, lezen, spreken, schrijven en spelling, toneel ontwikkeld. Ook een eigen leerlingvolgsysteem werd uitgebouwd. Voor de leergebieden wereldoriëntatie en muzische vorming werd er een objectief observatiekader, een Kijkwijzer, ontwikkeld.

In het schooljaar 2023-2024 starten we met het uitwerken van een 'Leerlijn vreemde talen' (Frans en Engels).

Zie leerlijn 'Leerlijnen voor het aanvankelijk schrijfonderricht'

Zie leerlijn 'Leerlijnen voor het aanvankelijk leesonderricht'

Zie 'Inhoudsbundel bij het aanvankelijk schrijf- en leesonderricht'

Zie leerlijn 'Leerlijn Wiskunde – Leerinhouden'

Zie leerlijn 'Leerlijn Wiskunde – Toelichting'

Zie 'Werkbundel vraagstukken'

Zie Leerlijn 'Leerlijn Spelling – Planning van de leerinhouden'

Zie Leerlijn 'Leerlijn Spelling – Toelichting'

Zie Leerlijn 'Leerlijn Spreken'

Zie Leerlijn 'Leerlijn Toneel'

Zie 'Afspraken Natuurkunde/Fysica klas 6: Bijlage 04'

Zie Leerlijn 'Leerlijn Verkeer'

Zie 'Kijkwijzer' muzische vorming

Wij hopen op deze manier verder uit te groeien tot een school met een boeiende speel-, leer- en leefomgeving, tot een school waar het aangenaam vertoeven is voor zowel het kind als de leerkracht. Wij hopen met ons zorgbeleid bij te dragen tot het welbevinden van iedereen die bij de school betrokken is.

Wij werken aan een zorgzame school!

Binnen de Federatie van Steinerscholen werd een kwaliteitshandboek opgesteld over 'zorg'. Onze school onderschrijft dit kwaliteitshandboek. We verwijzen graag naar dit document 'Zorgbeleid Steinerscholen Basisonderwijs: Visie, kader, instrumentarium & bevraging' op www.steinerscholen.be.

6. Ondersteuning van het kind en de klas

6.1. Het 'Eerste klas project'

Jaren van studie en bespreking in het lerarenteam en ondersteunend werk van een beleidsmedewerker gingen vooraf aan dit project. Tijdens de voorbereiding van dit project werd vooral het 'leeraanbod' in de kleuterklas en in de eerste klas onder de loep genomen. De school is met dit project gestart in 2013 als antwoord op de vraag waarom een toenemend aantal kinderen zwaktes vertoonden op het gebied van de leervoorwaarden bij de start in de eerste klas.

Vooraleer het kind effectief start in de eerste klas en vertrekkend vanuit de individuele schoolrijpheidsbesprekingen, brengt het zorgteam van elk kind de sterktes en de zwaktes op het gebied van de leervoorwaarden zorgvuldig in kaart. Samen met de toekomstige eerste

klasleerkracht wordt dan besproken op welk gebied juist er uitdagingen en ontwikkelingskansen aan de kinderen moeten gegeven worden. De klasleerkracht van de eerste klas stelt samen met het zorgteam een plan op en evalueert dit om de zes weken. Dit project wordt opgestart aan het begin van het schooljaar en loopt maximaal tot aan de kerstvakantie.

Tijdens de eerste maanden van het schooljaar ligt het accent meer op leven en ervaren. Geleidelijk aan verschuift het accent naar het leren zelf. De bedoeling hiervan is om de kinderen tijdens de overstap van de kleuterschool naar de lagere school bewuster te begeleiden in hun leer- of schoolrijp worden. Daarom dompelen we ze tijdens de eerste maanden van het schooljaar onder in een bad van activiteiten die gericht zijn op het ontwikkelen van verschillende vermogens en vaardigheden (competenties) die nodig zijn voor het verdere leren en het zich ontwikkelen.

Concreet betreft het vermogens en vaardigheden op de volgende competentiegebieden:

a) Lichaam en beweging: rekenvoorwaarden

Tijdens de eerste zeven levensjaren ontwikkelen kinderen in de eerste plaats hun fysieke lichaam. Om te kunnen beginnen leren in de lagere school, moet een kind zich helemaal thuis kunnen voelen in zijn lichaam en er zijn middelpunt of rustpunt in gevonden hebben. Goede beweeglijkheid, behendigheid, handigheid en evenwicht brengen rust en aandacht bij het leren.

In een goede beheersing van het lichaam ligt de bron voor het leren rekenen: zich oriënteren in de ruimte, ordenen en structureren van de omgeving, toepassen van de rekenbewerkingen in het dagelijkse leven (materiaal uitdelen, blokken sorteren, krijtjes ordenen etc.) en het ontwikkelen van daaraan gerelateerde woordenschat (verdelen, verzamelen, verminderen, groter worden etc.).

b) Zintuigontwikkeling: tastzin, levenszin, bewegingszin, evenwichtszin

Het voeden en ontwikkelen van deze zintuigen is sowieso gedurende de hele kleutertijd een belangrijk thema. Bij de overgang naar de lagere school wordt hieraan nog eens extra aandacht besteed. Vooral door het oefenen van het evenwichtsorgaan kan op deze leeftijd gewerkt worden aan de basis voor het innerlijk (psychisch) evenwicht.

c) Taal

Op het leergebied taal wordt in een eerste fase vooral gewerkt aan de aspecten spreken, horen en luisteren. Het aspect schrijven wordt nog even uitgesteld. De kinderen maken vooral kennis met de specifieke klankkwaliteit van klinkers en medeklinkers. Ze leren klinkers en medeklinkers van elkaar onderscheiden door het opzeggen van versjes en het zingen van liedjes, door het spelen van auditief gerichte taalspelletjes, door te leren rijmen, door ritmes te leren onderscheiden en door in letterverhalen de kwaliteit van een bepaalde klank op kunstzinnige en op gevoelsmatige wijze te leren kennen. Het leergebied taal wordt ook gelinkt aan het gebied van de sociale vermogens door te werken aan gewoontevorming bij het spreken en luisteren: goed kunnen formuleren, anderen laten uitspreken en onderling begrip oefenen.

d) Spel, fantasie, scheppende kracht en vormkracht

Ook in de eerste klas van de lagere school is spelen nog van het allergrootste belang: vrij spel (zowel binnen als buiten), bal- en tikspelletjes, sociale en gezelschapsspelletjes etc. Tijdens het spel kunnen creativiteit, initiatief en sociale vermogens zich ontplooiën en komen zowat alle competentiegebieden op natuurlijke wijze en samen aan bod. Het spel zorgt ook voor een adempauze, waarna het kind met meer energie kan deelnemen aan de meer gerichte en gestructureerde activiteiten.

e) Motivatie en concentratie

Het aanbod van activiteiten bestaat uit levensechte en zinvolle activiteiten die ingebed zijn in een ritmisch verloop van de dag, gerelateerd zijn aan het 'huishouden' van de klas en verbonden zijn met de seizoenen en de jaarfeesten. Motivatie en uithouding ontstaan net daar waar kinderen zich intensief met een activiteit kunnen verbinden, waar de wezenlijke interesse van het kind gewekt wordt en waar het kind letterlijk voeling krijgt met 'oefening baart kunst'.

f) Waarden, ethiek en moraliteit

De vermogens die op dit competentiegebied ontwikkeld moeten worden, zijn: eerbied kunnen betuigen en tot rust kunnen komen, naar binnen kunnen keren en kunnen genieten van stiltemomenten, ontvankelijk kunnen zijn voor rituelen en stemmingen, geborgenheid en gezelligheid kunnen bewaren, oog hebben voor veiligheid in het klasleven, zorg kunnen dragen voor elkaar en voor elkaars kwetsbare plekken, blij kunnen zijn met kleine mooie dingen, aandacht kunnen hebben voor geven en schenken, aandacht hebben voor samenhang (ondanks verschillen) en zorg kunnen dragen voor een gevoelsmatige verbinding met elkaar, de omgeving, de verhalen en het materiaal.

6.2. Ondersteuning – Co-teaching - Zorgklas

In de drie eerste jaren van de lagere school proberen we *kinderen* maximaal te ondersteunen door de *klasleerkracht* op bepaalde momenten extra hulp aan te reiken in de leergebieden Nederlands en wiskunde. Concreet betekent dit dat de *zorgleerkracht*, als tweede leerkracht, de klas mee opvolgt en ondersteunt (co-teaching). Hiervoor maken de beide leerkrachten een duidelijk plan op en wordt er bijna dagelijks geëvalueerd en bijgestuurd zodat de binnenklasdifferentiatie optimaal kan gerealiseerd worden.

Vanuit de analyse en de bespreking van het leerlingvolgsysteem, wordt er drie keer per jaar grondig gekeken naar wat de leerkracht anders kan doen om het leerproces te verbeteren. Ook wordt de vraag gesteld waar er nog binnenklasdifferentiatie moet gerealiseerd worden, wat daarvoor gedaan moet worden en welke kinderen in kleine groepjes voor welk onderdeel ondersteuning of uitdaging nodig hebben. De kinderen die extra ondersteuning nodig hebben, komen dan voor een periode van ongeveer zes weken in een spelling- of wiskundegroepje terecht waar intensief gewerkt wordt. Na deze periode moet dit specifiek onderdeel terug op het niveau van de klas zijn. Op deze manier wordt erop gelet dat het kind geen achterstand opbouwt omdat het een bepaald onderdeel niet voldoende verworven heeft.

Vanaf de derde klas wordt het leesniveau van elk kind drie maal per jaar bekeken en bepaald. De ouders krijgen dan een brief waarin zij op de hoogte worden gebracht van het

leesniveau van hun kind. Om de kinderen beter te kunnen opvolgen, wordt er vanaf de derde klas gelezen in drie of vier niveaugroepjes

Zie leerlijn 'Leerlijnen voor het aanvankelijk leesonderricht'

Zie Leesfiche opvolging leerkracht = Bijlage 06

Zie Leesfiche leerlingen = Bijlage 07

Zie Handleiding thuis lezen = Bijlage 08

Zie Brief leesgroepen klas 3

Zie Brief leesniveau klas 3

Zie Brief leesniveau klas 4

Zie Brief leesniveau klas 5 & 6

Zie Goede boeken voor beginnende of moeilijke lezers

We proberen zoveel mogelijk in te zetten op binnenklasdifferentiatie. Toch kan het gebeuren dat leerlingen in een groepje of individueel in de zorgklas ondersteund moeten worden voor een wel bepaalde periode. Of dit al dan niet nodig is, wordt besloten aan de hand van de analyse en de bespreking van het leerlingvolgsysteem, de klasbespreking of een extra bespreking in het zorgteam. In de zorgklas wordt dan een periode intensief gewerkt aan de individueel opgelopen achterstand. We hebben één zorgleerkracht voor wiskunde en één voor taal (Nederlands). Deze zorgleerkrachten hebben zich gespecialiseerd om de leerlingen en leerkrachten nog beter te kunnen ondersteunen.

De klasleerkracht bespreekt de doorverwijzing van een leerling naar de zorgklas eerst zorgvuldig met de ouders en nadien met de zorgleerkracht. Er wordt een werkplan afgesproken dat door de zorgleerkracht op papier wordt gezet.

De zorgleerkracht bespreekt regelmatig de vorderingen van elke leerling met de betrokken klasleerkracht, die op zijn beurt de ouders inlicht. Indien nodig vindt er een gesprek plaats tussen de ouders, de klasleerkracht en de zorgleerkracht.

Wanneer er geen vordering wordt vastgesteld, wordt er extern advies ingeroepen van bijvoorbeeld een CLB verantwoordelijke, een leertherapeut of een logopedist.

Dit extra advies kan resulteren in individuele hulp binnen en/of buiten de school.

Een probleem kan van die aard zijn dat een gewone basisschool voor een kind niet de juiste omgeving blijkt te zijn. Dan is, indien de ouders akkoord gaan, doorverwijzing naar een andere vorm van onderwijs nodig. De CLB verantwoordelijke begeleidt de ouders dan bij een juiste schoolkeuze voor hun kind. Onze school werkt nauw samen met de Parcivalschool in Antwerpen, een Steinerschool voor buitengewoon onderwijs.

6.3. Hoogbegaafdheid – Klasoverschrijdende werking

Vooreerst moeten we een onderscheid maken tussen meerbegaafdheid en hoogbegaafdheid. Bij meerbegaafdheid spreken we over kinderen die hoge cognitieve mogelijkheden hebben en vooral uitdaging nodig hebben op het niveau van de leerstof, in het uitdiepen ervan en het leggen van verbanden. Bij hoogbegaafdheid spreken we over kinderen die hun hoog vermogen van intelligentie op een andere wijze gebruiken of anders denken dan de meerderheid van de kinderen. Zij hebben vooral uitdaging nodig op het

niveau van het denken, maar ook op dat van het samenwerken, het samen uitdenken en het vinden van oplossingen, iets tot in het concrete uitwerken, etc.

Voor deze beide groepen organiseert de school een klasoverschrijdende werking. Eén namiddag per week komen deze kinderen samen om een bepaald thema of bepaalde opdracht uit te denken en uit te werken. Per halve trimester wordt er in een vaste groep gewerkt.

Deze werking valt onder de zorgwerking van de school. De zorgleerkracht die dit begeleidt, heeft zich gespecialiseerd in meer- en hoogbegaafdheid.

6.4. Gelijke Onderwijskansen – GOK-Beleid

Gelijke onderwijskansen voor elk kind betekent dat alle kinderen op school dezelfde optimale mogelijkheden moet krijgen om zich te ontwikkelen en te leren.

Niet elk kind start met dezelfde kansen aan de schoolloopbaan. Daarom proberen we elk kind op verschillende gebieden de kansen te geven die het nodig heeft: voorzien van extra materiële of financiële steun, extra zorg en begeleiding op sociaal-emotioneel vlak, extra ondersteuning op het niveau van leren en het verwerven van vaardigheden en attitudes, etc. De noden van elk kind zijn anders en toch is het heilzaam om zich als kind een deel van de groep te kunnen voelen. De klasgroep en klasstroom werken helend voor kinderen als er een veilig klasklimaat aanwezig is. Leerkrachten zijn doordrongen van dit gegeven en zetten zich sterk in voor de klas en het individuele kind. Er is oog voor de context van het kind. We proberen daarvoor het passende te doen, in volle respect en eerbied, om zo de kansen voor het kind te vergroten.

Vanuit de overheid worden hiervoor ook ‘gekleurde’ middelen gegeven aan de scholen. Scholen gaan opzoek naar een overzicht van de leerlingen waarvoor extra werkingsmiddelen werden verkregen, de zogenaamde SES-middelen (Socio-Economische Status). Dat lukt voor de leerlingenkenmerken ‘Thuistaal’ en ‘opleidingsniveau moeder’. Dat zijn immers gegevens die de school zelf opvraagt bij de ouders. Op de leerlingenkenmerken ‘schooltoelage’ en ‘buurt’ heeft de school geen zicht. Hierdoor kan zij geen volledige en correcte lijst opstellen. Maar ook zonder de juiste gegevens gaat de school al jaren met gelijke kansen aan de slag. Het zit in het DNA van de school om individueel te kijken wat een kind of zijn context nodig heeft en daar het gepaste antwoord op te vinden. Zo proberen we voor alle kinderen naar gelijke onderwijskansen te streven.

6.5. Samenwerking met het buitengewoon onderwijs – Een afdeling van de Parcivalschool type basisaanbod op onze school

De intensieve samenwerking met de Parcivalschool heeft in 2013 geleid tot het oprichten van een kleine afdeling/vestiging basisaanbod op onze school. 15 leerlingen volgen in de vierde, vijfde en zesde klas het basisaanbod in een inclusief verhaal. Deze kinderen maken deel uit van de ‘gewone’ vierde, vijfde en zesde klas, maar hebben een eigen leerkracht en ook een eigen klaslokaal. De twee leerkrachten per klas die instaan voor de vierde, vijfde en zesde klas zoeken naar de meest passende pedagogische vorm om alle kinderen zoveel mogelijk (leer)kansen te geven. Dit kan zijn via co-teaching in één groep, via opsplitsing in de

klas of door apart les te geven in aparte lokalen. De twee leerkrachten overleggen grondig met elkaar over wanneer ze welke vorm inzetten. Het zorgteam volgt dit op.

7. Zorg voor het personeel - personeelsbeleid

Het sollicitatiegesprek is een gesprek tussen de sollicitant en de directeur, samen met iemand van de kerngroep. De kerngroep wordt gevormd door de directeur en twee leerkrachten die minstens vier jaar aan de school verbonden zijn. In het sollicitatiegesprek wordt o.a. nagegaan waarom de sollicitant kiest voor een Steinerschool. Het lerarenteam wordt betrokken bij de totstandkoming van een beslissing. Het is de directeur, in samenspraak met de kerngroep, die uiteindelijk de beslissing neemt.

Nieuwe personeelsleden krijgen een persoonlijke begeleider. Deze begeleider kan intern of extern zijn, maar is altijd vertrouwd met de school. De nieuwe leerkracht organiseert wekelijks overlegmomenten met haar/zijn begeleider. Samen met de directeur hospiteert de begeleider in de loop van het jaar enkele keren in de klas van de nieuwe leerkracht. Hij geeft de nodige feedback en ondersteuning in het pedagogisch en didactisch handelen van de nieuwe leerkracht. Tijdens de ouderavonden wordt de nieuwe leerkracht ook bijgestaan door de begeleider en door de directeur. Nadien wordt die avond doorgesproken met de leerkracht in kwestie, zijn begeleider en de directeur.

Deze begeleiding wordt in de eerste twee jaren aangeboden. Indien nodig wordt de begeleiding verlengd. In de Federatie van Steinerscholen werd een kwaliteitshandboek opgesteld over begeleiding van leerkrachten. Onze school onderschrijft dit kwaliteitshandboek. We verwijzen graag naar dit document 'Leerkrachten begeleiden. Een weg naar kwaliteitszorg in het Steiner-basisonderwijs' op www.steinerscholen.be.

Nieuwe personeelsleden die geen opleiding volgden in de Steinerpedagogie, worden gevraagd alsnog een opleiding te volgen.

Studie en verdieping zijn een noodzaak, ook voor de ervaren leerkracht. Onze school maakt dan ook een ruim budget vrij voor persoonlijke pedagogische begeleiding.

Elke leerkracht zorgt, in samenspraak met de directeur, voor een persoonlijke invulling van deze begeleiding.

In groepsverband hebben de leerkrachten meerdere gemeenschappelijke studiemomenten. Zo bijvoorbeeld wordt de menskunde en het leraarschap bestudeerd, worden er meditatieën georganiseerd rond belangrijke jaarfeesten en is er de pedagogische opmaat in augustus. We verwijzen graag naar het nascholingsplan van de school, dat elk jaar opnieuw ingevuld en opgesteld wordt.

Collega's kunnen veel aan en van elkaar leren. Leerkrachten krijgen daarom de kans om bij elkaar te hospiteren. Nadien volgt er een spiegelend gesprek.

Tijdens de wekelijkse vergadering van het lerarenteam krijgen zij de kans om over pedagogische punten te overleggen met collega's. Tijdens de kind- en klasbesprekingen krijgen de leerkrachten ook een duidelijk beeld van elkaars aanpak.

Wij vinden het heel belangrijk dat leerkrachten meditatief met kinderen omgaan en zich zo intens trachten te verbinden met het kind.

Leerkrachten hebben aan de hand van hun functiebeschrijving, functionerings-, beoordelings- en loopbaangesprekken met de directeur.

8. ICT - Leren leren - Sociale vaardigheden

8.1. ICT

8.1.1. ICT in de kleuterschool

Onze school is er niet van overtuigd dat het gebruik van ICT in de kleuterschool zinvol is. De potentiële mogelijkheden die ICT biedt, zijn niet relevant voor wat onze school op die leeftijd nastreeft. Kleuters kunnen nog niet bewust omgaan met de computer. Ze kunnen zich weliswaar op een elementair niveau van de computer bedienen maar voor hen is de computer niet meer dan een fascinerend speelobject. Peuters en kleuters moeten zich kunnen ontwikkelen door andere, in deze leeftijdsfase belangrijkere, activiteiten.

Zij hebben in die leeftijdsfase vooral behoefte aan fysiek en fantasievol spel, aan rijke en gevarieerde lichaamsbewegingen, aan ritme, aan mooie beeldrijke verhalen, aan een liefdevolle relatie met volwassenen, aan directe sociale interactie en aan het ervaren van de wereld via positieve zintuiglijke indrukken. ICT kan deze vaardigheden niet ontwikkelen noch ondersteunen.

8.1.2. ICT in de lagere school

De Steinerscholen hebben eigen, gelijkwaardig verklaarde eindtermen voor ICT:

1. De leerlingen kunnen ICT als werkinstrument gebruiken binnen de schoolcontext.
2. De leerlingen kunnen algemene regels, inzichten en attitudes inzake veiligheid en sociaal aanvaardbaar gedrag ook hanteren binnen het kader van hun ICT-gebruik.
3. De leerlingen kunnen op relatief zelfstandige wijze de vaardigheden verwerven voor ICT-gebruik wanneer een ICT-toepassing zich aandient.
4. De leerlingen leren binnen het kader van een brede media-educatie en met behulp van ICT, digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.
5. De leerlingen leren onder begeleiding van de leraar wanneer en hoe ICT kan gebruikt worden om informatie aan anderen voor te stellen.
6. De leerlingen leren ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde, doelmatige en sociaal aanvaardbare manier te communiceren.

Het ontwikkelen van zelfdiscipline, wilskracht en sociale vaardigheden, het werken aan (zelf)vertrouwen en het laten rijpen van het oordeelsvermogen zijn de belangrijkste doelstellingen in de lagere school.

Het is belangrijk dat kinderen een liefdevolle interesse voor de mens en de wereld ontwikkelen, want daaruit halen zij de krachtigste motivatie om te leren. Deze interesse wordt gewekt door de leerkracht die de kinderen in beeldende verhalen zo vertelt over de wereld, dat ze in hun gevoel worden aangesproken.

Het is onze stelligste overtuiging dat deze *menselijke* interactie door een computer *niet* gerealiseerd kan worden.

Wij zijn er bovendien van overtuigd dat een aantal basisvoorwaarden moeten vervuld zijn om ICT op een verantwoorde en zinvolle manier te kunnen gebruiken. Kinderen moeten eerst een basis verworven hebben van essentiële technische vaardigheden zoals hoofdrekenen en spelling, ontwikkeling van grove en fijne motoriek of schrijfvaardigheid.

Lagere schoolkinderen moeten voldoende leesvaardigheid ontwikkeld hebben. Ze moeten kunnen lezen, begrijpen, selecteren, synthetiseren, informatie verwerken etc. Ze moeten een eigen oordeel kunnen vormen dat niet computergestuurd is. Het is net dit wat een kind zich in de periode van de lagere school moet eigen maken.

Vandaar dat het gebruik van de computer pas vanaf de vierde klas sporadisch en vanaf de vijfde klas structureel kan ingebouwd worden in de andere leergebieden. De school beschikt hiervoor over recente laptops.

In de vijfde klas leren kinderen gebruik te maken van de computer in de verschillende leergebieden. Zij leren:

- een computer opstarten en afsluiten
- het toetsenbord met de verschillende functies gebruiken
- een document aanmaken en ermee werken
- een map aanmaken en gebruiken
- een tekst opmaken (lettertype, lettergrootte, onderlijnen, cursief, bladschikking etc.)
- eenvoudige zaken gericht opzoeken met aandacht voor efficiëntie en betrouwbaarheid

In de zesde klas krijgen de kinderen een grondige herhaling van wat ze geleerd hebben in de vijfde klas. Daarnaast leren zij ook het volgende:

- uitgebreid opzoeken
- de gevonden informatie verwerken (invoegen in document van illustratie, tekst etc.)
- een account aanmaken
- een mail opstellen en versturen
- toepassingen in de verschillende leergebieden

8.1.2. ICT in de zorg

Ook het gebruik van ICT om kinderen met een bepaalde leerstoornis (zoals dyslexie of dyscalculie) of handicap (zoals dove of slechtziende kinderen, kinderen met stoornissen in de spraakontwikkeling) te helpen, kan zinvol zijn. Hier gaan wij zelfs actief op zoek naar

specifieke software per individueel probleem dat zich stelt en stellen we zelf de nodige hard- en software ter beschikking van het kind.

8.1.3. ICT in het secundair onderwijs

In het secundair onderwijs *moet* ICT verder worden geïntegreerd in het volledige aanbod. Het zinvol gebruik kan een meerwaarde betekenen voor de leerlingen.

8.1.4. ICT voor de leerkracht

We vinden het belangrijk dat de leerkrachten ICT-vaardig zijn en ICT kunnen aanwenden als een nuttig gebruiksinstrument. De school stelt daarom alle elektronische faciliteiten ter beschikking die nodig zijn opdat leerkrachten er op de school ten volle gebruik van zouden kunnen maken.

8.2 Leren leren

Het zelfstandig worden is een proces dat al in de peuterklas start en dat doorloopt tot in de zesde klas. Het kind al van in de peuter- en kleuterklas helpen om verschillende leerwegen te vinden, het kind feedback geven op zijn handelen en het stimuleren om zelf op ontdekking te gaan, zorgen ervoor dat het leren leren zich verder in de lagere school op een vruchtbare bodem kan ontwikkelen. Kinderen leren al doende, maar door het aanbieden van andere leerwegen gaat het kind sterker zijn *eigen* leerweg ontdekken.

In de hogere jaren van de lagere school wordt de eigen leerweg van het kind gespiegeld. Belangrijk hierbij is de factor efficiëntie. Het leren terugblikken op *hoe* iets gedaan werd en het leren evalueren van het eigen handelen met de bedoeling dit te verbeteren, wordt sterk geoefend met de kinderen. Het plannen van huiswerk, het leren van een leerinhoud, het maken van een boekbespreking of het geven van een spreekbeurt zijn allemaal directe leermomenten die in de klas bewust worden opgepakt om de verschillende manieren van leren in het bewustzijn te brengen en te verbeteren. Kinderen ontdekken zo onder begeleiding wat beter werkt en wat een hulp kan zijn bij het leren. Het leren onderscheid maken in hoofd- en bijzaak staat hier voorop. Ook het schrijven van een verhaal, het praktisch realiseren van een knutselwerk, het automatiseren van de tafels of het leren van een toneelrol zijn allemaal voorbeelden van de vele mogelijkheden waar wij bewust met leren leren omgaan.

Zie Leidraad leren leren = Bijlage 09

8.3 Sociale vaardigheden

Kinderen moeten zich goed voelen in hun klas en op school. Dit wordt bepaald door veel verschillende factoren. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen is dan ook een belangrijke zorg in heel onze schoolwerking. De leerkrachten volgen dit deel van de ontwikkeling individueel op en rapporteren hierover in elke bespreking van het kind. Zij ondersteunen de ontwikkeling ook door het bevragen van kinderen, door sturing te geven aan sociale handelingen, door het beïnvloeden van het spel, door individuele gesprekken met de kinderen en door klasgesprekken te organiseren. Vanaf de vijfde klas wordt er een

schriftelijke bevraging georganiseerd. Het oefenen van sociale vaardigheden krijgt sowieso de hele dag door veel aandacht.

Tijdens de voorbije jaren werkte de school, samen met een deskundige, de ontwikkelingslijn 'Sociaal-Emotioneel-Leren' (SEL) uit. Deze leerlijn bestaat uit drie delen: deel 1 'Visie op sociaal-emotionele ontwikkeling', deel 2 'Sociaal-emotioneel leren van 2,5 tot 12 jaar' en deel 3 'Concrete leergebieden en schoolbeleid' : pesten, relationele en seksuele vorming, mediawijsheid, diversiteit, armoede, gender, trauma helen en religiositeit.

In het schooljaar 2023-2024 starten we met het uitwerken van concrete stappenplannen voor leerkrachten om nog beter om te gaan met kinderen die moeilijk gedrag vertonen. We hopen zo meer tools te geven aan leerkrachten om de veiligheid bij kinderen met moeilijk gedrag te kunnen verhogen.

9. Talenbeleid

De Steinerpedagogie hecht veel belang aan taalvaardigheid en het leren van vreemde talen.

'Elke taal doordringt een mens op een andere wijze en openbaart het menselijke weer anders. Daarom moet de werking van de moedertaal door andere talen aangevuld en uitgebreid worden.'

(Citaat uit 'Gegenwärtiges Geistesleben und Erziehung' van R. Steiner)

Volgens het antroposofische mensbeeld scheidt het al vroeg oefenen van verschillende talen ruimte in de binnenwereld van het kind. In die ruimte worden de nuances van de realiteit 'be-leefbaar', zoals ze in de verschillende talen uitgedrukt worden. In deze zin is het leren van een vreemde taal in de basisschool van grote betekenis voor de ontwikkeling. De taal vormt het kind innerlijk.

Ook in de fysieke ontwikkeling is het aanleren van een vreemde taal aan de orde, meer bepaald vóór het tiende levensjaar. Voor de leeftijd van tien jaar, beschikken de kinderen enerzijds nog over het grote nabootsingsvermogen uit de kleutertijd (dat ze reeds gebruikt hebben om hun moedertaal te leren) en anderzijds hebben de kinderlijke spraakorganen nog een soepelheid die na het tiende levensjaar afneemt. Die bereidheid tot opnemen sluit de vaardigheid in de spreektaal exact na te bootsen (klank, ritme, intonatie, klemtoon etc.).

De initiatie/het onderricht van vreemde talen vormt dan ook een waardevol onderdeel in het onderwijsaanbod van onze school. In onze school wordt er door de leerkracht al vanaf de eerste klas initiatie Frans en Engels gegeven.

Vanaf de eerste klas probeert de leerkracht de kinderen de vreemde taal vooral te laten beleven, te laten doen en te laten spreken. Dit in de vorm van liedjes, gedichtjes, versjes, rijmpjes, aftelrijmpjes, kringspelen, klapspelletjes, vingerspelletjes, spraakoefeningen ('tongbrekers'), korte verhaaltjes, dialoogjes, toneelstukjes, raadseltjes etc. Dit wordt begeleid door zinnvolle gebaren. Ritme en metrum spelen hierbij een ondersteunende rol.

Vanaf de derde klas verandert het karakter van de initiatie Frans en Engels. Vanaf dan wordt er vooral nadruk gelegd op het mondelinge aspect. Vanaf de vijfde klas wordt er structureel ook schriftelijk gewerkt in het Frans en het Engels.

In het schooljaar 2024-2025 starten we met het uitwerken van een ‘Leerlijn vreemde talen’ (Frans en Engels).

Zie leerplan.

10. Kwaliteitsbeleid

Onze school vindt het belangrijk om vanuit een positieve leerhouding open te staan voor verbetering. Opmerkingen en bedenkingen van kinderen, ouders, medewerkers of externen worden ernstig genomen. Er wordt steeds gekeken naar waar en hoe het schoolbeleid kan verbeterd worden

Daarom wordt er op onze school om de drie jaar een ouderbevraging georganiseerd. Er wordt zowel naar de schoolwerking als naar de specifieke klaswerking gepeild. De resultaten van deze ouderbevraging worden niet alleen besproken op een open vergadering van de ouderraad, maar ook op een bijeenkomst van het schoolbestuur én in de lerarenvergadering. Nadien worden er besluiten genomen om het schoolbeleid te verbeteren.

Ook bij de kinderen van de vijfde en de zesde klas organiseren we om de twee jaar een bevraging. De resultaten van deze bevraging worden niet alleen met elke betrokken klas besproken, maar ook op een bijeenkomst van het schoolbestuur en in de lerarenvergadering. Nadien worden er besluiten genomen om het schoolbeleid te verbeteren.

11. Gezondheidsbeleid

Ons pedagogisch project heeft veel aandacht voor de gezonde ontwikkeling van elk kind, in hart, hoofd en handen. Daardoor is er impliciet aandacht voor beweging, ritme en regelmaat en gezonde voeding. Onze school zorgt voor een evenwichtig verloop van dag en zorgt ervoor dat de drie ontwikkelingsgebieden (denken, voelen en willen) evenwichtig aangesproken worden.

Daarnaast voert onze school een actief en expliciet gezondheidsbeleid. Dit beleid wordt regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd. Zo werd er in de voorbije jaren gefocust op gezonde tussendoortjes en voldoende water drinken. Dit werd ook doorgetrokken naar verjaardagstraktaties.

Een grondige evaluatie van de speeltijden en de timing ervan, de speelmogelijkheden en het sociale welbevinden van de kinderen tijdens de pauzes heeft geleid tot het doorvoeren van een aantal veranderingen. Zo werd de korte speeltijd langer en de grote speeltijd korter, werden er speeltuigen aangekocht en geplaatst en kwam er extra speelmateriaal voor de kleuters. In de nabije toekomst, zal de speelplaats van de lagere school verder heringericht worden, dit in samenspraak met de kinderen.

Onze school vindt het belangrijk dat er voldoende zuurstof en verse lucht in de klaslokalen is. Hieraan werd de voorbije jaren hard gewerkt. Er kwamen roosters in de ramen van alle klaslokalen in het kasteel en er werd een centrale afzuigmachine geïnstalleerd. Zo is er in de

klaslokalen steeds voldoende zuurstof en verse lucht aanwezig. In elke klas is er sinds 2015 een CO₂-meter te vinden die aangeeft wanneer het klaslokaal verlucht moet worden.